

فاطمه زهرا (س) و قرآن

زهرا نساجی

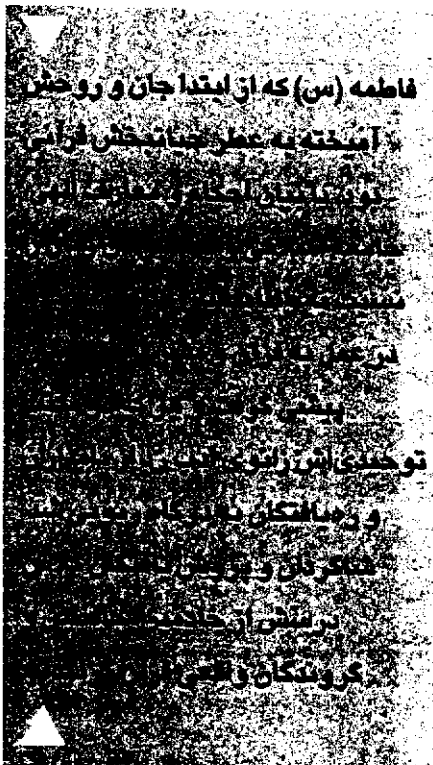
خدای تو، از پشت فرزندان آدم نسل آنها را بر خودشان گواه ساخت که آیا من پروردگار شما نیستم همه گفتند: بلی ما گواهی می‌دهیم. دیگر در روز قیامت نگویید ما از این واقعه غافل بودیم». (۳) این پاکیزگی را قرآن در آیه تطهیر به روشنی بیان می‌کند. «انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا؛ خداوند اراده نمود هرگونه ناپاکی و پلیدی را از اهل بیت دور کند و آنها را پاک و مطهر قرار دهد». (۴)

نزول این آیه در رابطه با جمعی است که فاطمه (س) از اعضای اصلی آن به شمار می‌آمد. زیرا پیامبر (ص) پس از آن به روایت بسیاری از راویان و مفسران به مدت شش ماه یا بیشتر هر روز وقت نماز بر در خانه فاطمه (س) توقف می‌نمود و با یادآوری زمان نماز این آیه را تلاوت می‌فرمود. کلام وحی وجود مقدس حضرت زهرا (س) را که چون نوری خیره کننده دل تاریکی‌ها را شکافت و زهره‌ای در آسمان زمینیان و ملکوتیان شد چنین توصیف می‌کند.

«اللّٰهُ نُورِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مِبَارِكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَ لَّا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَ لَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارُ نُورِ عَلِيٍّ نُورِ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَ يُضْرَبُ بِهَا اللَّهُ الْإِمْتِثَانَ لِلنَّاسِ وَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ»... خدا نور آسمانها و زمین است. داستان نورش به مشکاتی ماند که در آن روشن چراغی باشد آن چراغ در حبیبی قرار دارد. حبیبی شفاف و درخشنده، همچون ستاره‌ای درخشان. این چراغ با روغنی افروخته می‌شود که از درخت پر برکت زیتون گرفته شده (با آنکه) شرقی و غربی نیست (شرق و غرب بدان فروزان است) نزدیک است بدون تماس با آتش شعله ور شود و خود به خود (جهانی را) روشنی بخشد، پرتو آن نور (حقیقت) بر روی نور (معرفت) قرار گرفته است و خدا هر که را بخواهد به نور خود هدایت کند و... در تفسیر این آیه علی بن جعفر آورده است: من از حضرت کاظم (ع) پرسیدم، «کمشکاة فیها مصباح» چه معنایی دارد. حضرت فرمود: منظور از مشکوة دختر پیامبر فاطمه (س) است و واژه

شده که فرمود: آنگاه که فاطمه (س) ولادت یافت، خداوند به فرشته وحی فرمود که نام فاطمه را بر زبان پیامبر جاری سازد. از این رو پیامبر اکرم (ص) به خواست خدا نام او را فاطمه نهاد. سپس خدا به آن بانوی گرانقدر فرمود: من بوسیله دانش و بینش، تو را از دیگر بندگان جدا ساخته و به همه آنان برتری بخشیدم و تو را پاک و پاکیزه ساختم. آنگاه امام باقر (ع) بیان داشت: به خدا قسم که خدا وی را بوسیله دانش و بینش بر دیگران ممتاز ساخت و از همان عالم میثاق (ذر) او را پاک و پاکیزه قرار داد و سپس به این آیه اشاره فرمود: (۱) «وَ إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَ أَشْهَدَهُمْ عَلٰی أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتَ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلٰی شَهِدْنَا اَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هٰذَا غَافِلِينَ» (ای رسول یادآور) هنگامی که

■ جایگاه فاطمه (س) در کلام وحی با ظهور دین تحول آفرین اسلام به وسیله حضرت محمد (ص) کرامت انسانی، عدالتخواهی و آزادی معنایی واقعی یافت. پیامبر خدا حفظ و حراست از دین و ارزشهای والای آن را به تبعیت از دو چیز واگذار نمود. یکی قرآن و دیگری اهل بیت که مفسران حقیقی و عمل کنندگان واقعی این کتاب الهی بودند. فاطمه زهرا (س) که جزء اهل بیت پیامبر و حلقه اتصال نبوت و امامت گردید در حدیثی قدسی چنین توصیف می‌گردد: «یا احمد لولاک لما خلقت الافلاک و لولا علی لما خلقتک و لولا فاطمه لما خلقتکما؛ ای احمد اگر تو نبودی جهان را نمی‌آفریدم و اگر علی نبود ترا نمی‌آفریدم و اگر فاطمه نبود شما را نمی‌آفریدم». (۱) از امام محمد باقر (ع) روایت

نمود و خطاب به قبر پدر فرمود: جبرئیل با آیاتی از قرآن همدم و مونس ما بود اقا (پدر) تو رفتی و خیرها از ما پوشیده شد.

حضرت فاطمه(س) الفت خاصی با قرآن داشت. پیامهای قرآنی را نشر می داد و دل گرفتگی اش زمانی بود که می دید به قرآن عمل نمی شود و از آن ارمغان نبوت تنها نامی مانده و نه تنها به حفظش اقدام نمی گردد بلکه دشمن سعی در تغییر و تبدیل آن مفاهیم الهی دارد. و به ذائقه و سلیقه خویش آن را تفسیر می کند.

با مرور اجمالی بر زندگی کوتاه فاطمه(س) به جلوه های ویژه ای از تأثیر قرآن در سیره و سخن آن حضرت پی می بریم که می تواند بیش از پیش چهره تابناک آن گوهره دهر و یگانه یادگار رسول اکرم(ص) را به شیفتگان حق و حقیقت و طالبان خدای جوی بشناساند.

■ بیان توحیدی

بزرگان و اولیاء الهی همواره در تبلیغ دین و ارزشهای والای قرآنی بر مواضع توحیدی پای فشرده اند. دختر گرانمایه پیامبر اسلام که از سرچشمه توحید جرعه ها نوشیده و ظرف دلش به نور خدایی روشن گردیده به سردمداران خلافت که پس از

شد رسول خدا ام سلمه و زینب دختر جحش را فرمان داد تا به نزد کودک بیابند و آیه الکرسی و آیه ان ربکم... بخوانند و با دو سوره عوذتین او را در پناه خدا قرار دهند.^(۱۰) فاطمه (س) که از ابتدا جان و روحش آمیخته به عطر حیاتبخش قرآنی بود، با بیان احکام و معارف الهی، جامعه اسلامی و بخصوص زنان را نسبت به وظایفشان آشنا ساخت و در عمل به قرآن و نشر آن از همگان پیشی گرفت و هر که در مکتب توحیدی اش زانوی ادب زد از نامداران و ره یافتگان به درگاه ربوبی شد. شاگردان و پرورش یافتگان کلاس درسش از خادمین، حافظین و گروندگان واقعی قرآن گردیدند.

فضه خدمتگزار حضرت فاطمه(س) که عمر خویش را در معیت و هم نشینی دختر رسول خدا سپری نمود. در مدت ۲۰ سال جز با آیات قرآن سخن نگفت و هرگاه قصد بیان مطلبی را داشت آیه ای متناسب با آن را تلاوت می نمود. جایگاه قرآن در نزد فاطمه(س) بسیار ارزشمند و اهتمام وی در آموزش و تعلیم کتاب الهی بسی بلند و در خور توجه است. وی به تاسی از پدر گرامیش در تلاوت قرآن مصر بود و فاطمه(س) می فرماید رسول خدا شش چیز را لازمه مروت دانست، سه تا در حضر و سه تا در سفر، اقا در حضر: تلاوت قرآن، آباد کردن مساجد و معاشرت با برادران دینی برای خدا، ولی در سفر: بخشیدن توشه، خلق حسن داشتن و مزاح نمودن در غیر نافرمانی و معصیت الهی.^(۱۱) در روایت آمده است که حضرت فاطمه(س) فرمود: همانا رسول خدا برای حسن و حسین تمویذ می نوشت و به آنان این کلمات را تعلیم می داد، چنانکه آنان را سوره های از قرآن آموزش می داد.^(۱۲) فاطمه(س) در آموزش قرآن و نحوه قرائت آن دستورالعملهایی دارد از جمله اینکه فرموده: کسی که سوره های حدید، واقعه و الرحمن را تلاوت کند در ملکوت آسمانها چنین خوانده می شود: «ساکن فردوس»^(۱۳) مؤنستی که دختر رسول خدا(ص) با قرآن داشت با حضور پدر طراوت و شادایی خاصی بدو می داد، طوری که در فقدان پیامبر روحش بشدت آزرده گردید و از قطع ارتباط فرشته وحی که پیام آور آیات الهی بود شکوه

مصباح دو نور دیده اش حسن و حسین هستند. سپس از «کاتها کوکب دری» سؤال کردم؟ فرمود: فاطمه در میان زنان گیتی چون اختری نورافشان می ماند. وقتی از «یکاد زیتها یضی» پرسیدم. آن حضرت بیان داشت: فاطمه در دانش و بیش چنان است که چیزی نمانده که همه علوم و دانش از او سرچشمه گیرد. شاید کلام گهربار پیامبر(ص) که فرمود: نور ابنتی فاطمة من نور الله؛ نور دخترم فاطمه از نور خداست، برداشتی از این آیه باشد.^(۴)

قرآن فاطمه(س) را بسان کوثر که منبع عظیمی از خیر و رحمت است به پیامبر(ص) عطا نمود(انا اعطیناک الکوثر) و همانگونه که حوض کوثر را شفا بخش دلهای عطشناک اهل محشر قرار داد، فاطمه را نسلی پایدار و والا بخشید تا از وجود و برکت آن برگزیدگان حق و مقتدایان نیک سیرت آب حیات بنوشند و به ساحل سعادت و سلامت راه یابند. پیامبر خدا(ص) که سخن و عملش حجت می باشد و هیچ کاری را از سر هوای نفس انجام نمی دهد(و ما یسطق عن الهوی ان هوالا وحی یوحی)^(۵) فاطمه را ستود، او را حورا و انسیه، طاهره و مرضیه، زکیه و محدثه نامید و شأنش را بالاتر از مریم دختر عمران دانست. آن حضرت به امت خویش توصیه نمود که: قل لاسئلكم علیه اجرا الا المودة فی القربی؛^(۸) من از شما هیچ پاداشی نمی خواهم مگر دوستی نزدیکانم. گویند پس از نزول این آیه از پیامبر سؤال شد که خویشان نزدیکت که دوستی آنها بر ما واجب شد چه کسانی هستند. آن حضرت فرمود: علی و فاطمه و دو فرزند آنها حسن و حسین.^(۹)

■ انس فاطمه با قرآن

حضرت فاطمه(س) در بوستان نبوی و در خاندان وحی تحت تربیت پدر گرامیش رسول خدا که بهترین معلم اخلاق و توحید بود، آداب و ارزشهای اسلامی را آموخت آنگونه که باطنش با قرآن مانوس گردید و اسرار و دانشها را چنان فرا گرفت که کتابی بنام مصحف فاطمه که علم گذشته و آینده در آن است پدید آورد. در روایت است که چون زمان ولادت حضرت زهرا(س) نزدیک

نیست و او در آخرت از زیانکاران است. آن حضرت با اعتقاد راستین به حقیقت اسلام واپس گرایی و ارتجاع را در اندیشه و افکار آن نابخردان مذمت نموده و از زبان قرآن می‌فرماید: **افحکم الجاهلیة یبغون و من احسن من الله حکماً لقرن یوقنون؛** (۱۶) آیا (با وجود این دین کامل و قوانین محکم آسمانی) باز تقاضای تجدید حکم زمان جاهلیت را دارند و برای اهل یقین کدام حکم از حکم خدا نیکوتر خواهد بود.

■ شمیم رسالت

حضرت فاطمه(س) در بیان و عمل نسبت به دستورات دینی بسیار پر تلاش بود. حقیقت در سخن، تقوا در عمل، عدالت در رفتار و کردار، مفاهیمی بود که از پدر آموخت و آنگونه به کار بست که رسول خدا(ص) بارها او را ستود و در وصفش فرمود: **«فداها ابوها»** فاطمه(س) بستر پذیرش رسالت نبوی را با درایت خویش گستراند و در تفسیر و تبیین نظرات پیامبر(ص) زیباترین نطقها و خطابه‌ها را ایراد نمود و آیات الهی را به بهترین شیوه و مؤثرترین راهکار مورد استفاده قرار داد وی در رویارویی با اهل باطل فرمود: من دختر پیامبری هستم که قرآن درباره‌اش گفته: **لقد جئکم رسول من انفسکم عزیز علیہ ما عتتم** حریص علیکم بالمؤمنین رؤف رحیم.

پیامبری از میان شما بسویتان آمد که رنجهای شما بر او گران است و به ارشاد و هدایت شما سخت عشق می‌ورزید و بر ایمان آورندگان رؤف و پرمهر بود. (۱۷) اگر نسب این پیامبر را بجوئید خواهید دید که او پدر من است. نه پدر دیگر زنان. پیامبری که خداوند او را با چنین ویژگی‌هایی برانگیخت. **انا ارسلناک شاهداً و مبشراً و نذیراً؛** ای پیامبر ما تو را گواه و مژده دهنده و بیم ده فرستادیم. (خلق را به رحمت بشارت و از قهر و عذاب بترسانی) (۱۸) با استفاده از دو آیه فوق فاطمه(س) پیوستگی و اطاعت خود را از رسول(ص) اعلان ساخت و فرمود: من دختر یگانه همان پدرم، پیشوای بشر دوست و خیرخواهی که با رسالت خویش شما را از عذاب سخت الهی

■ حامی ولایت

حفظ اعتقادات قلبی و باورهای دینی ویژگی بندگان صالح خداست، اما برای پیمودن مراتب ایمان تنها ذکر زبانی و باور قلبی کافی نیست و لازم است در مواقعی که دشمن قصد سست نمودن پایه‌های دینی و مذهبی امتی را دارد به جهاد و مبارزه روی آورده از حریم اسلام دفاع نمود. حضرت فاطمه(س) در گفتگوی خویش با کسانی که به تزییع حقش رضایت دادند و راه را برای متجاوزان زورگو بازگذاشتند تا در لباس دین خلافت مسلمین را به عهده گیرند و آب را از سرچشمه قطع کنند داد سخن می‌دهد و با استفاده از قرآن می‌فرماید: **«الاتقاتلون قوماً نکتوا ایمانهم و هموا باخراج الرسول و هم بدؤکم ازل مرّة اتخشونهم فالله احق ان تخشوه ان کنتم مؤمنین؛** چرا با گروهی که پیمان‌های خود را شکستند و آهنگ بیرون راننن پیامبر را نمودند کارزار نمی‌کنید. در حالی که آنان نخستین بار بیکار با شما را آغاز کردند. آیا از آنان می‌ترسید با اینکه سزاوارتر است که از خدا بترسید، اگر ایمان دارید. (۱۹)

جهاد و مبارزه‌ای که فاطمه(س) مردم غفلت زده آن زمان را بدان دعوت می‌نماید، دفاع از حق ولایت حضرت علی(ع) است. آنهایی که با تن پروری و رخوت و تقصیر پوستین اسلام را وارونه به تن کردند و به کنار رفتن شخصیتی که از همه شایسته‌تر بود رضایت دادند مورد نکوهش دختر رسول خدا(ص) واقع شدند. گویا فراموش کرده‌اند که در ابتدای ظهور اسلام و اطاعت از پیامبر با دشمن به مبارزه برخاستند، اما اکنون که در کارها گشایش حاصل شده مسئولیت خویش را رها نموده و به راحت‌طلبی روی آورده‌اند. فاطمه(س) در ملاقاتی که با زنان مهاجر و انصار داشت به نوعی دیگر از ولایت امیرمؤمنان علی(ع) دفاع کرده و این آیه را تلاوت می‌کند... **افمن یهدی الی الحق احق ان یتبع امن لایهدی الا ان یهدی فما لکم کیف تحکمون؛** آیا آن که (خلق را) به راه حق رهبری می‌کند سزاوارتر به پیروی است یا آن که خود

رسول خدا(ص) به زور و مکر و حيله بر مسند پیشوای مسلمانان تکیه زده‌اند و خود را جانشین آن حضرت می‌دانند نهیب زده و از ایمانی که از برکت اسلام و وجود پر برکت پیامبر خدا بدست آوردند ولی در حفظ و حراست آن تلاش نکردند انتقاد نموده، می‌فرماید:

فان تکفروا انتم و من فی الارض جمیعاً فان الله لغنی حمید؛ اگر شما و همه مردم روی زمین کفر ورزید (به خدا زبانی نخواهد رسید) چرا که خداوند در خور ستایش است. (۲۰) شما یان جز به خویش زبانی نمی‌رسانید و جز با از دست دادن دین و ایمانتان به خود خسران و زبانی وارد نمی‌آورید. حضرت فاطمه(س) برای روشن شدن اذهان عموم مردم که خیال نمودند هر شخصی با هر فکر و اندیشه‌ای لیاقت جانشینی پیامبر و عملی کردن برنامه‌های دین اسلام را دارد و فقط حفظ ظاهر برای مقبولیت کافی است فرمود: **من یبتغ غیر الاسلام دیناً فلن یقبل منه و هو فی الآخرة من الخاسرین؛** (۲۱) هر کس غیر از

هدایت نیابد مگر آن که هدایتش کنند. پس شما را چه شده چرا اینگونه قضاوت می‌کنید. (۲۰) این آیه که به اصل هدایت اشاره دارد مقایسه‌ای است بین انسان والایی که به حق و عدالت راهنمایی می‌کند و مردم را به راه راست ارشاد نموده با آن فرد گمراهی که نه خود هدایت شده و نه راه راست را می‌شناسد تا بتواند دیگران را هدایت کند. دختر رسول خدا (ص) این چنین آنها را مواخذه کرد که کدامیک از این دو نفر شایسته الگو برداریند. آیا علی بن ابیطالب (ع) که نمونه انسان کامل و برجسته در دانش و فضیلت است یا مدعیان دروغ گو و غاصبی که هیچ یک از امتیازات رهبری را ندارند.

■ شکوه شکیبایی

حضرت فاطمه (س) در عمر کوتاه اما پرثمر خویش با انواع نامالایمات روبرو شد که با همتی دلیرانه و مقاومتی بی‌نظیر آنها را پشت سر نهاد وی به فرمان الهی صبر را پیشه ساخت و از شدیدترین مصائب روزگار لب به شکوه و شکایت نگشود، بلکه با آغوشی باز به استقبال سختی‌ها رفت و بدون آنکه از انجام مسئولیت شانه خالی کند و به راحت‌طلبی و سازش با دشمن گردن نهد، به سر پنجه صبر و تدبیر وظیفه خویش را به انجام رساند. تصاحب حق مسلم آن حضرت و همسر گرامیش توسط غاصبان و بیدادگران امری خلاف بود که آن حضرت نه تنها با مسئله منفعلانه برخورد نکرد بلکه در اعتراض مستدل به خلفای وقت آنان را از خطا و اشتباه آگاه کرده و از هواهای جاه‌طلبانه و ظالمانه بر حذر داشت، و آنگاه که کوشش خود را در این زمینه بی‌ثمر دید و گوشی شنوا برای پذیرش حق ندید. با بیان آیه‌ای از قرآن مشی خود را اینگونه ترسیم نمود

...بَل سَوَّلَ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَمْراً فَبِئْسَ جَمِیلاً وَ اللّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَی مَا تَصِفُونَ؛ (۳۱)

اینک صبری نیکو برای من بهتر است و بر آنچه شما وصف می‌کنید خدا یاری دهنده است، و در فرازی دیگر از سخنانش فرموده است: «فاعملوا انا عاملون و انتظروا انا منتظرون» (۳۲).

شما کار خود کنید، و ما هم به وظیفه خویش عمل می‌کنیم. شما مستظر (میوه تلخ

عسلكرد ظالمانه خود) باشید. ما نیز به انتظار (پاداش و شکیبایی و پایداری و ایمان) عمل خود می‌باشیم.»

■ اوج پروا پیشگی

فاطمه (س) در زندگی سعادت‌مند و پربرارش به اجرای فرامین قرآنی و سنت نبوی پایبند بود و با پشت پا زدن به مظاهر دنیای مادی، مراتب کمال را می‌پیمود و رضایت پروردگار را می‌طلبید. خداترسی و پرهیزگاری آن بانوی نمونه وی را به سر حد کمال رسانید و تشنگان حقیقت را از برکات آن نفس قدسیه سیراب نمود. هنگامی که آیات ذیل بر قلب مقدس پیامبر خدا (ص) نازل گردید: «وَ اِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِیْنِ، لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ؛ البتّه وعدهگاه جمیع آن مردم گمراه آتش دوزخ خواهد بود آن دوزخ را هفت در است که هر دری برای ورود دسته‌ای از گمراهان معین گردیده است.» (۳۳)

پیامبر گریه شدیدی کرد، صحابه به حال پیامبر ناراحت شدند ولی علت گریه را نمی‌دانستند. عادت آن حضرت چنان بود که با دیدن فاطمه (س) شاد می‌گردید و آثار شادی در چهره‌اش نمایان می‌گشت. یکی از اصحاب خدمت فاطمه (س) رفت و از وی خواست سبب گریه پیامبر (ص) را جویا گردد. آنگاه فاطمه (س) نزد رسول خدا (ص) آمد و پرسید: پدرجان فدایت گردم. علت گریه شما چیست. پیامبر دو آیه فوق را تلاوت نمود فاطمه (س) که نام جهنم را شنید فوق العاده منقلب شد و بی در پی گفت: الویل ثم الویل لمن دخل النار. وای، پس وای بر کسی که وارد دوزخ گردد. (۳۴)

در خطبه جاودانه‌ای که فاطمه (س) در دفاع از حق خویش بیان نمود حاضران را به تقوا و پرهیزگاری دعوت نمود و فرمود: فاتقوا الله حق تقاته ولا تموتنّ و انتم مسلمون؛ راه خداترسی را آنگونه که شایسته است پیشه سازید و بکوشید جز مسلمان جهان را بدرود نگویید. (۳۵)

آن حضرت بدکاران را مورد خطاب قرار داده و به عذاب روز قیامت هشدار می‌دهد: من یأتیه عذاب یخزیه و یحلّ علیه عذاب مقیم؛ به زودی خواهید دانست چه کسی

عذاب خوار کننده بسویش خواهد آمد و کیفر ماندگار دامانش را خواهد گرفت. (۳۶)

دختر رسول خدا (ص) در جمع زنان مهاجر و انصار از عدم ایمان و خداترسی مردان‌شان سخن گفته و می‌فرماید: و لو ان اهل القرى آمنوا و اتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء و الارض ولكن کذبوا فاخذناهم بما كانوا یکسبون؛ اگر مردم شهرها، ایمان آورده و پروا پیشه ساخته بودند بی تردید برکاتی از آسمان و زمین برایشان می‌گشودیم. ولی آنان آیات ما را دروغ پنداشتند. پس ما نیز به کیفر اعمالشان گریبان آنها را گرفتیم. (۳۷)

پی‌نوشت‌ها:

۱. مسند فاطمه مهدی جعفری، ص ۳۳.
۲. فاطمة الزهراء من المهد الى اللحد، ص ۱۰۲.
۳. سورة اعراف، آیه ۱۷۲.
۴. سورة احزاب، آیه ۳۳.
۵. سورة نور، آیه ۳۵.
۶. بحارالانوار، ج ۱۵، ص ۱۰.
۷. سورة نجم، آیه ۲ و ۳.
۸. سورة شوری، آیه ۳۳.
۹. تفسیر درالمختار، ج ۲، ص ۷.
۱۰. مسند فاطمه مهدی جعفری، ص ۳۳۶.
۱۱. صیون اخبار الرضی، ج ۲، ص ۲۷.
۱۲. مسند فاطمه، ص ۲۲۵.
۱۳. درالمختار، ج ۶، ص ۱۴۰.
۱۴. سورة ابراهیم، آیه ۸.
۱۵. سورة آل عمران، آیه ۸۵.
۱۶. سورة مائده، آیه ۵۰.
۱۷. سورة توبه، آیه ۱۲۹.
۱۸. سورة فتح، آیه ۸.
۱۹. سورة توبه، آیه ۱۲.
۲۰. سورة یونس، آیه ۳۵.
۲۱. سورة یوسف، آیه ۱۸.
۲۲. سورة هود، آیه ۱۲۲ - ۱۲۱.
۲۳. سورة حجر، آیه ۳۳ - ۳۲.
۲۴. بیت الاحزان، محدث قمی، ص ۵۰.
۲۵. سورة آل عمران، آیه ۱۰۲.
۲۶. سورة هود، آیه ۲۹.
۲۷. سورة اعراف، آیه ۹۶.